

УДК: 314.44

JEL: J14; I14

DOI: 10.35774/rarrpsu2022.27.098

Дмитро ШУШПАНОВ,
доктор економічних наук, професор,
завідувач відділу демографічного моделювання та прогнозування,
Інститут демографії та соціальних досліджень
ім. М. В. Птухи НАН України
e-mail: shdg2011@gmail.com

Ліна ДЯКОВИЧ,
аспірантка кафедри екології та охорони здоров'я,
Західноукраїнський національний університет
e-mail: dakoviclina95@gmail.com

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ПІДТРИМКА ЗДОРОВ'Я ЛІТНІХ ЛЮДЕЙ В УКРАЇНІ

АНОТАЦІЯ

Вступ. Охорона здоров'я літніх людей в Україні на сучасному етапі є насущною проблемою суспільства. З урахуванням того, що наша нація старіє, особливо важливо зосередити увагу на підтримці та забезпеченні добробуту літнього покоління. В умовах війни Україна стикається із різноманітними викликами у забезпеченні потреб людей літнього віку у сфері охорони здоров'я.

Дослідження соціальної відповідальності та підтримки в цьому контексті має потенціал допомогти виявити прогалини у поточних системах та розробити ефективні стратегії для забезпечення здоров'я та якості життя літнього населення в Україні. Це дозволить краще зрозуміти роль державної політики, громадських ініціатив та служб охорони здоров'я у наданні належної підтримки старшому поколінню.

Комплексне дослідження стану здоров'я літнього населення в Україні в умовах війни стає життєво важливим інструментом для прийняття рішень політиками, забезпечення послуг охорони здоров'я та роботи гуманітарних організацій. Воно акцентує на унікальних викликах, що постають перед цією соціальною групою, і підкреслює настійну необхідність у цільовій підтримці та втручанні. Крім того, це сприятиме задоволенню особливих потреб літнього населення та спрямуванню зусиль на створення більш інклюзивного та здорового суспільства..

Мета. Виявлення конкретних проблем у сфері здоров'я, соціальної динаміки та систем підтримки, доступних для літніх людей, зокрема тих, які постраждали через війну. Дослідження має на меті інформувати про гуманітарні заходи, сприяти поширенню соціальної відповідальності і, в кінцевому підсумку, сприяти покращенню здоров'я та добробуту людей похилого віку.

Методи дослідження. Для вирішення даної наукової задачі були використані структурні методи, порівняльний аналіз, емпіричне спірання на дані, абстрактно-логічне узагальнення, а також застосовані статистичні та соціологічні методи.

Результати. Визначено основні тенденції щодо старіння населення України. Визначені та описані основні ризики для здоров'я літніх людей в умовах війни. З'ясовано роль соціальної відповідальності для підтримки стану здоров'я літніх людей. Визначено основні види підтримки літніх людей та напрями їх реалізації для підтримки здоров'я.

Висновки. Вирішення проблем, пов'язаних з літнім населенням, вимагає не лише політичних рішень та розподілу ресурсів, але й залучення суспільних цінностей та інклюзивності. Забезпечення якісного життя літніх людей, включаючи медичну допомогу, соціальну участь та захист від дискримінації, є моральним імперативом.

З огляду на складну ситуацію в Україні, вкрай необхідно, щоб Уряд, організації громадянського суспільства та міжнародне співтовариство співпрацювали у наданні всебічної підтримки людям похилого віку. Ця підтримка має охоплювати доступ до медичного

обслуговування та соціальних послуг, а також сприяти відновленню економіки та інфраструктури для підвищення якості їхнього життя.

Ключові слова: здоров'я, літні люди, старіння населення, соціальна відповідальність, соціальні підтримка. війна, Україна.

Формули: 0, табл. 1; рис. 3; бібл. 14.

Dmytro SHUSHPANOV, Lina DIAKOVICH

HEALTH OF ELDERLY PEOPLE IN UKRAINE: SOCIAL RESPONSIBILITY AND SUPPORT

ABSTRACT

Introduction. Healthcare for the elderly in Ukraine is currently an urgent societal issue. As our nation ages, it becomes increasingly important to focus on supporting and ensuring the well-being of the older generation. Like many other countries, Ukraine faces various challenges in meeting the healthcare needs of its elderly citizens.

Research on social responsibility and support in this context has the potential to help identify gaps in the current systems and develop effective strategies to ensure the health and quality of life of the elderly population in Ukraine. This will provide a better understanding of the role of public policy, public initiatives, and healthcare services in providing adequate support for the older generation.

A comprehensive study of the state of health of the elderly population in Ukraine under the conditions of war becomes a vital tool for decision-making by policymakers, the provision of healthcare services, and the work of humanitarian organizations. It underscores the unique challenges facing this social group and emphasizes the urgent need for targeted support and intervention. Additionally, it will contribute to addressing the specific needs of the elderly population and directing efforts towards creating a more inclusive and healthy society.

Goal. Identifying specific health issues, social dynamics, and support systems for older people, including those affected by war. The research aims to inform humanitarian efforts, promote social responsibility, and ultimately enhance the health and well-being of older individuals.

Structural methods, comparative analysis, empirical reliance on data, abstract-logical generalization, as well as statistical and sociological methods were used to solve this scientific problem.

The results. The main trends regarding the aging of the population of Ukraine have been identified. The main risks for the health of the elderly in war conditions have been identified and described. The role of social responsibility in maintaining the health of the elderly has been clarified. The main types of support for the elderly, as well as the directions for their implementation in maintaining health, have been determined.

Conclusions. Ensuring a quality life for older people, including health care, social participation, and protection from discrimination, is a moral imperative. Ensuring a quality life for older people, including health care, social participation and protection from discrimination, is a moral imperative.

Given the challenging situation in Ukraine, it is imperative for the government, civil society organizations, and the international community to collaborate in providing comprehensive support to the elderly. This support should encompass access to healthcare and social services while also contributing to the reconstruction of the economy and infrastructure to enhance their quality of life.

Keywords: health, elderly people, population aging, social responsibility, social support. war, Ukraine.

Formulas: 0, table..1; fig. 3; bibl. 14

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Охорона здоров'я літніх людей віку в Україні є надзвичайно актуальною та стосується важливої суспільної проблеми. Оскільки суспільства старіють, стає вкрай важливо зосередитися на благополуччі та здоров'ї людей похилого віку. Україна, як і багато інших країн, стикається з різними проблемами щодо забезпечення потреб громадян похилого віку в охороні здоров'я.

Вивчення соціальної відповідальності та підтримки в цьому контексті може допомогти

виявити прогалини в поточних системах і запропонувати ефективні стратегії для забезпечення здоров'я та якості життя людей похилого віку в Україні. Це допоможе краще зрозуміти роль державної політики, громадських ініціатив і служб охорони здоров'я в наданні належної підтримки людям похилого віку.

Актуальність дослідження здоров'я людей похилого віку в Україні особливо зростає в умовах війни, адже літнє населення стає особливо вразливим. Це потребує комплексне обстеження їхнього здоров'я та самопочуття. Люди похилого віку схильні до підвищеної вразливості під час війни через низку взаємопов'язаних факторів. Однією з найактуальніших проблем є переміщення. Багато людей похилого віку змушені покинути свої домівки, громади та мережі підтримки через насильство та нестабільність, які приносить війна. Це зміщення може призвести до глибокого відчуття втрати, дезорієнтації та підвищеної сприйнятливості до проблем зі здоров'ям. Розуміння проблем, з якими вони стикаються в цих обставинах, має вирішальне значення для розробки цільових втручань.

Крім того, люди похилого віку часто стикаються з обмеженим доступом до медичної допомоги під час війни. Руйнування інфраструктури, включно з лікарнями та клініками, може серйозно обмежити їхню здатність отримувати необхідну медичну допомогу та ліки. У результаті хронічні захворювання можуть загострюватися, а захворювання, яким можна запобігти, залишатися без лікування. Дослідження здоров'я людей похилого віку можуть пролити світло на ці бар'єри доступу до медичної допомоги та спрямувати зусилля для її покращення.

Окрім охорони здоров'я, серйозне занепокоєння викликають порушення систем соціальної підтримки. Літні люди значною мірою покладаються на свої соціальні мережі для отримання емоційної та практичної допомоги. Однак хаос війни часто порушує ці системи підтримки, залишаючи людей похилого віку ізольованими та вразливими. Вивчаючи стан мереж соціальної підтримки під час війни, дослідження може дати цінну інформацію про те, як зміцнити ці мережі та забезпечити літніх людей необхідним доглядом і товариством.

Інший важливий аспект, – підвищена вразливість до насильства, з яким люди похилого віку стикаються під час війни. Вони можуть бути більш сприйнятливими до насильства, експлуатації та нехтування, оскільки суспільні норми руйнуються, а ресурси стають дефіцитними. Розуміння конкретних ризиків, з якими вони стикаються, може допомогти розробити стратегії, щоб захистити їх від шкоди та забезпечити їх безпеку.

Зрештою, комплексне дослідження стану здоров'я людей похилого віку в Україні під час війни є життєво важливим інструментом для політиків, постачальників медичних послуг та гуманітарних організацій. Він підкреслює унікальні виклики, з якими стикається ця група населення, і підкреслює нагальну потребу в цільовій підтримці та втручанні. Крім цього, задоволення особливих потреб людей похилого віку та роботі над більш інклюзивним та свідомим до здоров'я суспільством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження здоров'я літніх людей має кілька аспектів: демографічний, медичний, соціальний, економічний, правовий, психологічний тощо. Демографічний аспект дослідження здоров'я літніх людей полягає у вивченні та аналізі різних демографічних характеристик цієї групи населення; такий підхід допомагає встановити тенденції в старінні населення, розуміти вплив різних демографічних факторів на здоров'я літніх людей і розробляти стратегії для соціальної підтримки та медичної допомоги цій групі населення (Е. Лібанової [1], І. Курило [2], Н. Кирич, Н. Слободян [3]). Медичний аспект досліджень здоров'я літніх людей спрямований на розуміння фізіологічних та патологічних процесів, що відбуваються в цій віковій групі. Медичні дослідження в галузі здоров'я літніх людей важливі для розробки більш ефективних методів лікування, попередження та підтримання їхнього фізичного та психічного благополуччя, а також для сприяння активному довголіттю та підвищенню якості життя цієї групи населення [4]. Соціальний аспект досліджень здоров'я літніх людей включає в себе розгляд соціокультурних, економічних та психосоціальних аспектів, пов'язаних з цією віковою групою. Соціальні аспекти досліджень здоров'я літніх людей є важливими для створення більш інклюзивного та сприятливого середовища для цієї вразливої групи населення, а також для розробки стратегій і програм, спрямованих на поліпшення їхнього соціального та психічного благополуччя [5; 6; 7]. Економічний аспект наукових досліджень здоров'я літніх людей зосереджений на розумінні

впливу старіння на фінансові аспекти як для самих літніх осіб, так і для суспільства загалом. Економічні аспекти досліджень здоров'я літніх людей важливі для розуміння витрат та вигід, пов'язаних з цією віковою групою, а також для розробки стратегій та політики, спрямованих на забезпечення фінансової стабільності та соціального забезпечення літніх осіб і враховують вплив старіння на економіку та суспільство загалом [8]. Правовий напрям досліджень здоров'я літніх людей включає в себе розгляд правових рамок і нормативів, які регулюють проведення таких досліджень та захищають права та добробут літніх осіб. Ці правові аспекти гарантують, що дослідження здоров'я літніх людей проводяться в рамках етичних і правових стандартів, забезпечують захист їхніх прав і добробуту, а також сприяють довірі та участі в дослідженнях. [9; 10]. Психологічний аспект досліджень здоров'я літніх людей включає в себе вивчення психічного стану, психосоціальних аспектів та психологічних факторів, що впливають на здоров'я та якість життя цієї вікової групи [11; 12; 13]

Мета та завдання статті. Виявлення конкретних проблем у сфері здоров'я, соціальної динаміки та систем підтримки, доступних для літніх людей, зокрема тих, які постраждали через війну. Дослідження має на меті інформувати про гуманітарні заходи, сприяти поширенню соціальної відповідальності і, в кінцевому підсумку, сприяти покращенню здоров'я та добробуту людей похилого віку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні спостерігається одна з найвищих часток людей похилого віку. До війни цей показник становив майже 18% населення. Військова агресія РФ викликала масштабну хвилю еміграції населення за кордон. Серед чисельних емігрантів, які залишили Україну від початку війни, – це переважно жінки, діти та підлітки. Тому за прогнозом до 2034 року частка осіб до 18 років може скоротитись до 12-13% (у 2022 році – 17,9%), а частка осіб старше 65 років зрости до 20-21% (у 2022 році 17,7%). Тому є необхідність негайної реакції суспільства на нівелювання наслідків цієї демографічної тенденції і вирішення проблем, які впливають на якість життя людей похилого віку, зокрема на їхнє здоров'я.

Постійне старіння населення України створює багатогранні виклики, які вимагають швидкої та комплексної адаптації. Оскільки кількість людей похилого віку зростає, це створює значний тиск на різні сектори суспільства, включаючи охорону здоров'я, соціальні служби та робочу силу. Демографічні зміни означають, що значна частина населення потребуватиме спеціалізованого догляду та підтримки з урахуванням їхніх унікальних потреб, починаючи від охорони здоров'я та житла до соціальної інтеграції та фінансового забезпечення. Зростатимуть витрати на охорону здоров'я, оскільки літні люди потребують більше медичної допомоги і лікування, що призводить до збільшення витрат у сфері охорони здоров'я.

Крім того, вирішення проблем, які безпосередньо стосуються людей літнього віку, є не лише питанням політики та розподілу ресурсів; це питання суспільних цінностей та інклюзивності. Забезпечення того, щоб люди похилого віку могли підтримувати високу якість життя, включаючи доступ до якісного медичного обслуговування, можливості для соціальної участі та захист від дискримінації за віком, є моральним імперативом [14].

Війна має серйозний і негативний вплив на здоров'я літнього населення в Україні, а цей вплив може бути різним в залежності від конкретних обставин та тривалості війни (рис. 1).

Літні люди, які стали жертвами травм або поранень під час війни, стикаються з численними фізичними та психологічними викликами, які можуть мати серйозний і довготривалий вплив на їхнє здоров'я та життя. Літні люди, які зазнали фізичних ушкоджень через військові події, можуть відчувати біль та дискомфорт, що ускладнює їхню здатність до нормального функціонування. Вони можуть потребувати довшого часу для відновлення в порівнянні з молодшими людьми. Наприклад, зламані кістки можуть зрости повільніше, а операційні втручання можуть бути складнішими через можливі супутні медичні проблеми.

Літні люди мають меншу стійкість організму до інфекційних захворювань порівняно з молодими дорослими. Поранення відкривають шлях для бактерій та інших патогенів, що можуть спричинити інфекції. Лікування таких інфекцій може бути складним, особливо якщо імунна система вже ослаблена внаслідок віку. Ускладнення поранень, такі як сепсис або гангрена, можуть стати життєво небезпечними для літніх людей.

Рис. 1. Вплив війни на стан здоров'я літніх людей.

Після отримання травм літні люди можуть стикатися з обмеженнями в рухах або інвалідністю, що обмежує їх здатність до самообслуговування та незалежного життя. Вони можуть потребувати постійної медичної допомоги, реабілітації та фізіотерапії для покращення фізичного стану.

Крім фізичних проблем, літні люди можуть страждати від психологічних наслідків травм та поранень, таких як посттравматичний стресовий розлад (ПТСР), депресія та тривожність. Ці проблеми можуть погіршити якість життя та зробити важчим процес відновлення. Війна призводить до стресу, тривожності та травматичних досвідів, які можуть негативно вплинути на психічне здоров'я літніх людей. Це може призвести до посилення симптомів депресії, посттравматичного стресового розладу та інших психічних проблем.

У зв'язку з цим важливо надавати літнім людям необхідну медичну допомогу, підтримку та ресурси для відновлення після травм та поранень, а також сприяти їхньому психологічному відновленню через психологічну підтримку та консультування. Також важливо розглядати питання профілактики та мінімізації травматичних ситуацій в контексті війни, щоб захистити найвразливіших членів суспільства, включаючи літнє населення.

Втрата дому та майна через війну може мати надзвичайно серйозні наслідки для літніх людей і поглибити їхню вразливість. Ось докладніша інформація про цей аспект:

Частина літніх людей, які втратили свої домівки через війну зіткнулися з реальною загрозою бездомності. Літні люди, які вижили після втрати свого майна, часто мають обмежений доступ до адекватного житла. Не всі можуть відновити свої домівки або отримати адекватну компенсацію від уряду або громадських організацій. Це може призводити до додаткового стресу і невпевненості у майбутньому.

Втрата майна може призвести до фінансових труднощів, особливо якщо літні люди вже були пенсіонерами або мали обмежений дохід. Спроби відновлення можуть бути витратними і навіть неможливими в окремих випадках, що погіршує економічне становище. Літні люди, які втратили майно, можуть опинитися в ризику бідності. Бідність в похилому віці може мати серйозні наслідки для здоров'я, життя та психологічного стану.

Уряд та громадські організації повинні розглядати це питання серйозно і надавати фінансову допомогу та підтримку літнім людям, які стали жертвами війни, щоб допомогти їм відновити їхню фінансову стабільність і забезпечити найнеобхідніше для гідного життя в похилому віці.

Умови бездомності та життя в ненадійних помешканнях як правило призводять до погіршення фізичного здоров'я літніх людей. Подекуди вони стикаються з холодом, голодом,

агресивним середовищем та незручностями, що загрожують їхньому здоров'ю.

Втрата дому та майна також супроводжується значним психологічним стресом. Літні люди можуть відчувати себе втратившими коріння і стикатися з почуттями безпорадності та втрати. Це може призвести до погіршення психічного здоров'я та збільшити ризик розвитку депресії та інших психічних розладів.

З огляду на ці складнощі важливо надавати літнім людям належну підтримку у вигляді доступу до безпечного житла, медичної допомоги та соціальних послуг. Громадські організації та уряд повинні спільно працювати над програмами для підтримки літніх людей, які постраждали від війни, і надавати їм можливість відновити своє життя в більш безпечних і стабільних умовах.

Війна може призвести до обмеженого доступу до медичної допомоги через руйнування інфраструктури, відсутність лікарського персоналу та бюджетних обмежень. Це може стати серйозною загрозою для здоров'я літніх людей, які можуть потребувати постійного медичного спостереження та лікування.

Це пов'язано із руйнуванням медичної та фармацевтичної інфраструктури. За даними МОЗ України під час війни в Україні пошкоджено понад 1000 медичних об'єктів, 144 зруйновані, що суттєво обмежує доступ літніх людей до необхідної медичної допомоги, особливо в умовах активних бойових дій.

Війна призводить до втрати медичного персоналу, оскільки медичні працівники можуть бути евакуйовані або стати жертвами війни. Це може призвести до недостатньої кількості лікарів і медсестер для надання медичної допомоги, що погіршує ситуацію для літніх людей.

Також варто зазначити, що літні люди, зазвичай, мають більше хронічних захворювань та потребують постійного медичного спостереження та лікування. Обмеження доступу до медичної допомоги може призвести до загострення їхніх захворювань та погіршення їхнього стану здоров'я.

В районах активних бойових дій та під час бомбардувань медичні евакуації можуть бути складними і небезпечними, що ускладнює доставку літніх людей до безпечних медичних закладів для надання допомоги. Уряд, громадські організації та міжнародні гуманітарні організації повинні спільно працювати над планами та стратегіями для евакуації літніх людей та надання їм медичної допомоги в умовах війни. Координація, навчання та визначення безпечних маршрутів грають критичну роль у забезпеченні безпеки та здоров'я цієї вразливої групи населення.

Війна, розриваючи соціальні зв'язки та мережі підтримки літніх людей, настільки впливає на їхнє життя, що це може призвести до більших наслідків, ніж ми можемо уявити. Коли літні люди втрачають контакт зі своєю родиною та друзями через евакуацію або втрату контакту, вони стикаються зі значними труднощами у встановленні нових соціальних зв'язків та знаходженні підтримки. Почуття самотності та ізоляції можуть погіршити їхнє психічне та фізичне здоров'я, підсилити стрес та викликати депресію. У таких умовах важливо створювати можливості для літніх людей зберігати зв'язки зі своєю родиною та друзями, а також надавати їм можливості для соціальної інтеграції та підтримки, щоб зменшити негативний вплив війни на їхнє благополуччя.

Економічна нестабільність в умовах війни особливо позначається на літньому населенні, яке зазвичай має обмежені можливості для заробітку. Ця ситуація може призвести до серйозних проблем з доступом до достатнього харчування, що, в свою чергу, погіршує фізичний стан літніх людей і знижує їхню стійкість до інфекційних захворювань, роблячи їх вразливими під час війни. Подолання цих викликів вимагає комплексного підходу, включаючи надання гуманітарної допомоги, медичного обслуговування та соціальної підтримки для цієї уразливої групи населення.

В цій складній ситуації важливо, щоб уряд, громадські організації та міжнародні спільноти надавали підтримку літньому населенню в Україні, забезпечували доступ до медичної допомоги та соціальних послуг, а також сприяли відновленню економіки та інфраструктури для забезпечення кращих умов життя для цієї вразливої групи населення.

За таких умов для забезпечення здоров'я літніх людей в Україні дуже важливим є соціальна відповідальність. Основними аспектами якої є:

1. Забезпечення основних потреб, адже літні люди часто потребують особливого уваги і підтримки, особливо в гірших умовах, таких як війна. Соціально відповідальність передбачає забезпечення доступу до їжі, води, медичної допомоги і житла для цієї вразливої групи населення.

2. Надання психологічної підтримки. Війна може сильно впливати на психологічне здоров'я літніх людей, спричиняючи стрес, тривогу і депресію. Соціальна відповідальність передбачає створення програм і послуг для психологічної підтримки та реабілітації.

3. Забезпечення безпеки літніх громадян від фізичної небезпеки є надзвичайно важливим завданням. Це може включати в себе захист від обстрілів та обмеження доступу до небезпечних зон.

4. Забезпечення доступності медичної допомоги, що є критично важливим для літніх людей, особливо тих, хто страждає від хронічних захворювань. Соціальна відповідальність передбачає підтримку медичної інфраструктури та надання необхідних медичних послуг.

5. Важливо забезпечити дотримання прав літніх людей, що включає в себе захист від насильства, дискримінації та будь-яких форм знущання.

Загалом соціальна відповідальність Уряду, місцевих органів влади, громад, підприємств і громадян є ключовим чинником у забезпеченні здоров'я літніх людей під час війни. Забезпечення потреб і захист їхніх прав сприяє не лише їхньому фізичному і психологічному здоров'ю, але й відображає загальну гідність і цінність кожної людини у суспільстві.

Допомога у підтриманні здоров'я літніх людей має охоплювати три складові: медичну, соціальну та психосоціальну підтримки (рис. 2).

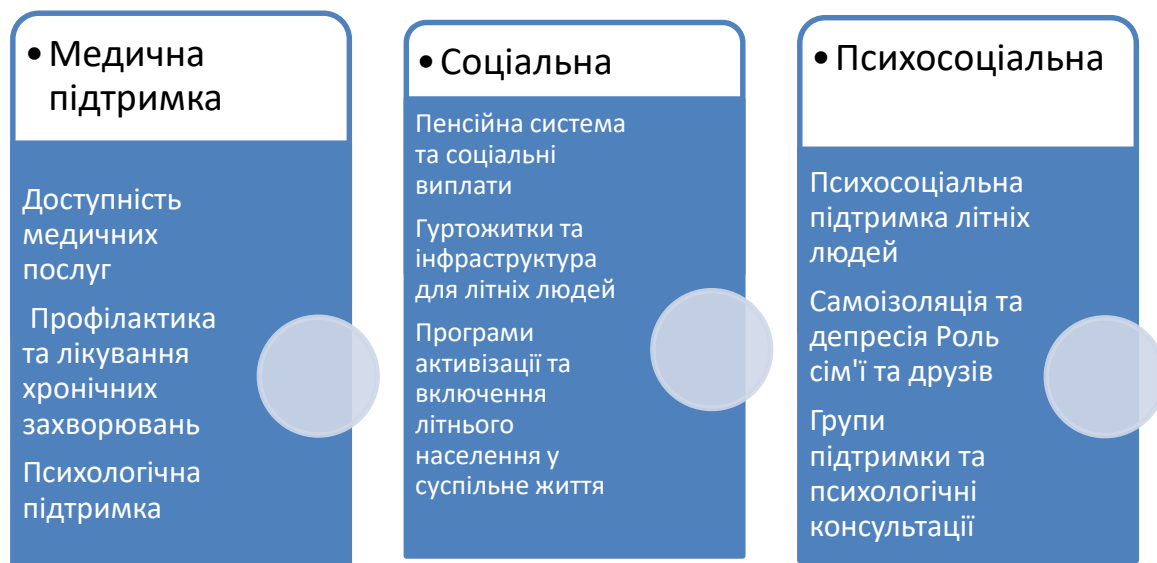

Рис. 2. Види медичної допомоги для літніх людей в умовах війни та повоєнного відродження

Однією з ключових складових медичної підтримки літніх людей є забезпечення їм легкого доступу до якісних медичних послуг. Зокрема, важливо забезпечити наявність спеціалізованих медичних центрів та лікарів, які мають досвід у роботі з літнім населенням. При цьому слід розвивати мобільні медичні бригади, які можуть надавати допомогу літнім людям, які мають обмежену можливість самостійно дістатися до лікарні. Розвивати телемедицину. Такий підхід до доступності медичних послуг сприяє збереженню та поліпшенню здоров'я літнього населення, зменшує ризик ускладнень та покращує їхню якість життя.

Найважливішим завданням є створення надійної системи збереження і постачання ліків, щоб літні люди мали постійний доступ до необхідних медикаментів, навіть у воєнних умовах.

Додатково, необхідно впроваджувати програми надання консультацій та медичної підтримки через віддалені технології, які дозволять лікарям надавати поради та ведення хворим на відстані. Підвищення обізнаності літніх людей про важливість дотримання лікування та профілактики також грає важливу роль у забезпеченні їхнього здоров'я в умовах війни.

Зокрема, системна профілактика включає в себе здійснення регулярних медичних обстежень, вимірювання артеріального тиску, контроль рівня цукру в крові та інших показників. Важливо

вчасно виявляти і лікувати хронічні захворювання, що допомагає попередити загострення та покращує якість життя літнього населення.

При цьому спеціалізовані програми реабілітації, фізіотерапії та фізичної активності мають велике значення для зміцнення фізичного стану літніх людей та сприяють подоланню функціональних обмежень, які можуть виникнути внаслідок хронічних захворювань. Такий комплексний підхід сприяє збереженню здоров'я та активності літнього населення, роблячи їхнє життя більш повноцінним та комфортним.

Соціальна підтримка літніх людей під час війни стає надзвичайно важливою, оскільки вони часто є однією з найбільш вразливих категорій населення. В умовах війни, пенсійна система та соціальні виплати повинні бути вдосконалені та адаптовані до нових викликів, що включають в себе забезпечення стійкості платежів навіть у складних воєнних умовах, індексацію виплат для уникнення втрати покупної спроможності, та активну підтримку літніх людей, які опинилися в екстремальних обставинах. Все це було налагодження незадовго після початку війни і працює надалі. Таким чином через комплексну та ефективну соціальну підтримку можна забезпечити гідне та безпечне існування літнього населення в умовах війни.

Програми активізації та включення літнього населення у суспільне життя в умовах війни та повоєнного відродження грають важливу роль у забезпеченні повноцінного життя та психологічного благополуччя старших громадян. Окрім матеріальної підтримки, такі програми спрямовані на створення можливостей для соціальної активності, розвитку і включення у суспільство.

Вони можуть включати в себе організацію безкоштовних освітніх заходів, гурткових занять, культурних подій, та спортивних заходів, які сприяють фізичному та інтелектуальному розвитку літніх людей. Важливо також стимулювати їх участь у волонтерських та благодійних ініціативах, що сприяють їхньому відчуттю корисності та підтримки інших громадян.

Такі програми допомагають літнім людям зберегти психологічну стійкість та підвищити якість життя, навіть у важкий час війни та після неї, сприяючи їхньому повноцінному участию у суспільному житті.

Психосоціальна підтримка літніх людей в умовах війни та повоєнного відродження має вирішальне значення, оскільки ця група населення знаходиться в особливо вразливий стан психологічного та емоційного благополуччя. Старші громадяни можуть переживати стрес, тривожність, депресію, а також почувати втрату сім'ї та рідних внаслідок військових подій.

Для надання ефективної психосоціальної підтримки, важливо розвивати мережу психологічних служб, які спеціалізуються на роботі з літніми людьми. Ці служби можуть проводити індивідуальні консультації та терапію, а також організовувати групові сесії для спільної підтримки та обміну досвідом. Крім того, важливо включати родину та друзів літніх людей у процес психосоціальної підтримки, оскільки підтримка з боку близьких має надзвичайно позитивний вплив на психічне здоров'я старших громадян.

Забезпечення психосоціальної підтримки літніх людей допомагає зменшити негативний вплив воєнних подій на їхнє емоційне та психологічне становище, сприяючи створенню більш стійкого та оптимістичного психологічного фону для подальшого включення їх у суспільне життя під час повоєнного відродження.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Україна стикається зі значним викликом старіння населення, що вимагає швидкої та комплексної адаптації. Після початку війни з Росією, значна кількість емігрантів, переважно жінок, дітей та підлітків, залишили країну, що може призвести до скорочення частки осіб до 18 років і збільшення частки осіб старше 65 років. Це створює значний тиск на різні сектори суспільства, зокрема на охорону здоров'я, соціальні служби та робочу силу.

Старіння населення має багатогранні наслідки. Зростання кількості літніх людей створює потребу в спеціалізованому догляді та підтримці з урахуванням їхніх унікальних потреб. Витрати на охорону здоров'я зростатимуть, оскільки літні люди потребують більше медичної допомоги.

Вирішення проблем, пов'язаних з літнім населенням, вимагає не лише політичних рішень та розподілу ресурсів, але й залучення суспільних цінностей та інклюзивності. Забезпечення якісного

життя літніх людей, включаючи медичну допомогу, соціальну участь та захист від дискримінації, є моральним імперативом.

З огляду на складну ситуацію в Україні, вкрай необхідно, щоб Уряд, організації громадянського суспільства та міжнародне співтовариство співпрацювали у наданні всебічної підтримки людям похилого віку. Ця підтримка має охоплювати доступ до медичного обслуговування та соціальних послуг, а також сприяти відновленню економіки та інфраструктури для підвищення якості їхнього життя.

Спеціалізовані програми реабілітації та фізичної активності мають вирішальне значення для покращення фізичного стану людей похилого віку та допомоги їм у подоланні функціональних обмежень, спричинених хронічними захворюваннями.

Соціальна підтримка людей похилого віку під час війни є надзвичайно важливою, що потребує вдосконалення пенсійної системи та соціальних виплат. Це включає забезпечення сталості виплат, індексацію пільг, щоб запобігти втраті купівельної спроможності, і активну підтримку людей похилого віку, які потрапили в екстремальні обставини.

Програми, які активізують і залучають людей похилого віку до суспільного життя, також мають важливе значення для їхнього добробуту, надаючи можливості для соціальної участі, розвитку та відчуття мети під час війни та післявоєнного відновлення.

Література

1. Населення України. Імперативи демографічного старіння. К.: ВД «АДЕФУкрaina», 2014. 288 с.
2. Курило, І. О. Здоров'я і тривалість життя літнього населення в Україні: тенденції та деякі їх фактори. Демографія та соціальна економіка. 2. 2013. С. 102–114.
3. Кирич Н., Слободян Н. Проблеми демографічного старіння населення і його вплив на економічне зростання суспільства. Соціально-економічні проблеми і держава. 2016. Вип. 2 (15). С. 62–70.
4. Шафранський, В. В. Стан здоров'я населення старших вікових груп як проблема системи громадського здоров'я. Україна. Здоров'я нації. 4. 2016. С. 38-46.
5. Chen Z. Yu J. Song Y. Chui D. Aging Beijing: challenges and strategies of health care for the elderly. Ageing Res Rev. 2010; 9: S 2–5.
6. Познанська К. Соціальне становище літніх людей та ставлення до старості в українському суспільстві очима молоді. Вісник ХНУ імені ВН Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи». 39. 2017. С. 340–345.
7. Дякович, Л. Соціальний капітал як засіб поліпшення якості життя людей похилого віку. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України 25 (2020): 154-162.
8. Жалдак П. І., Крупельницька І. Г. Адаптація людей похилого віку до сучасних соціальних умов. World science. 2019. № 1(29), Vol.3, January. URL: <http://archive.wsconference.com/wp-content/uploads/2097.pdf>.
9. Полякова, С. В. Бідність літніх людей в Україні: основні тенденції та рекомендації до політики. Демографія та соціальна економіка 3 (2017): 113-123.
10. Сироїд Т. Л. Право на здоров'я літніх людей – виклики сьогодення. Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна. Серія «Право». 30. 2020. С 164–173.
11. Вольнова, Л. Специфіка психологічних проблем літніх людей в умовах карантину. 2021. URL: http://ipood.com.ua/data/project_NFDU/FULLZbirnyk_confProect_2021.pdf#page=54.
12. Коваленко О. Г., Кравцова Т. Г. Ефективна комунікація з літніми людьми та збереження власного психологічного здоров'я за стресових умов (пандемія COVID-19). 2021. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726300/>.
13. Коваленко, О. Г. Літні люди в період карантину: можливості психологічної підтримки. Психологічна підтримка літніх осіб в період карантину: матеріали Всеукраїнської науковопрактичної конференції з міжнародною участю. 2021. С. 6-17.
14. Шушпанов Д.Г. Детермінанти здоров'я населення: суть та особливості систематизації. Демографія та соціальна економіка. 2015. № 2. С. 141–152.

Referens

1. Naseleння Ukrainy. Imperatyvy demohrafichnoho starinnia. (2014). [Population of Ukraine. Imperatives of demographic aging]. K.: VD «ADEFUkraina», 2014. 288 [Ukrainian].
2. Kurylo, I. O. (2013). Zdorovia i tryvalist zhyttia litnoho naseleння v Ukraini: tendentsii ta deiaki yikh faktory. [Health and life expectancy of the elderly population in Ukraine: trends and some of their factors.]. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. 2. 102–114 [Ukrainian].
3. Kyrych N., Slobodian N. (2016). Problemy demohrafichnoho starinnia naseleння i yoho vplyv na ekonomichne zrostantia suspilstva. [Problems of demographic aging of the population and its impact on the economic growth of society.]. Sotsialno-ekonomichni problemy i derzhava. 2 (15). 62–70 [Ukrainian].
4. Shafranskyi, V. V. (2016). Stan zdorovia naseleння starshykh vikovykh hrup yak problema systemy hromadskoho zdorovia. [The state of health of the population of older age groups as a problem of the public health system]. Ukraina. Zdorovia natsii. 4. 38-46 [Ukrainian].
5. Chen Z. Yu J. Song Y. Chui D. (2010). Aging Beijing: challenges and strategies of health care for the elderly. Ageing Res Rev. 9: 2–5.
6. Poznanska K. (2017). Sotsialne stanovyshe litnikh liudei ta stavleння do starosti v ukrainskomu suspilstvi ochyma molodi. [The social situation of the elderly and attitude to old age in Ukrainian society through the eyes of youth]. Visnyk KhNU imeni VN Karazina. Seriia «Sotsiologichni doslidzhennia suchasnoho suspilstva: metodolohiia, teoriia, metody» 39. 340–345. [Ukrainian].
7. Diakovych, L. (2020). Sotsialnyi kapital yak zasib polipshennia yakosti zhyttia liudei pokhyloho viku. [Social capital as a means of improving the quality of life of the elderly.]. Rehionalni aspekty rozvytku produktyvnykh syl Ukrainy 25. 154-162. [Ukrainian].
8. Zhaldak P. I., Krupelnytska I. H. (2019). Adaptatsiia liudei pokhyloho viku do suchasnykh sotsialnykh umov. [Adaptation of the elderly to modern social conditions.]. World science. № 1(29), 3. URL: <http://archive.wsconference.com/wp-content/uploads/2097.pdf>. [Ukrainian].
9. Poliakova, S. V. (2017). Bidnist litnikh liudei v Ukraini: osnovni tendentsii ta rekomendatsii do polityky. [Elderly poverty in Ukraine: main trends and policy recommendations.]. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika 3. 2017. 113-123. [Ukrainian].
10. Syroid T. L. (2020). Pravo na zdorovia litnikh liudei – vyklyky sohodennia. [The right to health of the elderly - today's challenges]. Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni VN Karazina. 30. S 164–173. [Ukrainian].
11. Volnova, L. (2021). Spetsyfika psykholohichnykh problem litnikh liudei v umovakh karantynu. [Specificity of psychological problems of elderly people in quarantine conditions.]. 2021. URL: http://ipood.com.ua/data/project_NFDU/FULLzbirnyk_confProect_2021.pdf#page=54. [Ukrainian].
12. Kovalenko O. H., Kravtsova T. H. (2021). Efektyvna komunikatsiia z litnimy liudmy ta zberezhenia vlasnoho psykholohichnoho zdorovia za stresovykh umov (pandemiia COVID-19). [Effective communication with the elderly and maintaining one's own psychological health under stressful conditions (the COVID-19 pandemic)]. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/726300>. [Ukrainian].
13. Kovalenko, O. H. (2021). Litni liudy v period karantynu: mozhlyvosti psykholohichnoi pidtrymky [Elderly people in the period of quarantine: possibilities of psychological support]. Psykholohichna pidtrymka litnikh osib v period karantynu: materialy Vseukrainskoi naukovoopraktychnoi konferentsii z mizhnarodnoiu uchastiu. 2021. S. 6–17. [Ukrainian].
14. Shushpanov D.H. (2015). Determinanty zdorovia naseleння: sut ta osoblyvosti systematyzatsii [Determinants of population health: essence and peculiarities of systematization]. Demohrafiia ta sotsialna ekonomika. 2015. 2. 141–152. [Ukrainian].

Статтю отримано 19 жовтня 2022 року
Article received October 19, 2022